

5. Sermoen

Socratisch Café

'Sermoen' is nog steeds een gangbaar woord in het Vlaams. Het is afgeleid van het Latijnse 'sermo', dat 'gesprek' betekent, 'manier van spreken' of ook 'preek', en dat op zijn beurt is gevormd uit het werkwoord 'serere' dat aaneenrijgen betekent. Het sermoen is een voorbeeld van hardop denken, ter plekke. De boodschap van het sermoen is: 'Kijk, luisteraar, zo doe ik dat – zo denk ik na over deze zaak.' Een sermoen is dus geen samenvatting van wat vooraf, achter een lessenaar, zorgvuldig is uitgedacht en in elkaar geknutseld, maar een geordende vorm van ter plekke nadenken. Het beurtelings houden van een sermoen is een interessante, te weinig beoefende vorm om van gedachten te wisselen over een thema. Plato's Symposium is een beroemd voorbeeld van zo'n gedachtewisseling.

- Kies een breed thema, dat het hele gezelschap aanspreekt. (In het Symposium is het thema 'liefde'). Neem enkele minuten om met elkaar na te denken wat het thema inhoudt, welke mogelijke aandachtspunten er zijn. Vervolgens staat de eerste spreker op en vangt aan (wie spreekt staat).
- Besteed aandacht aan je legitimering: waarom spreek ik vandaag over deze kwestie?
- Laat aan de hand van enkele eigen ervaringen zien dat dit een relevant thema is.
- Meestal is het thema te groot om als geheel te bespreken. Kies daarom een deel ervan, een 'cruciaal detail'. Zeg wat over dit deel gewoonlijk wordt gezegd: 'je hoort vaak ...'; 'mensen zeggen dikwijls ...'; licht dit kort toe.
- Ga dit gewone gezegde 'afstoffen'; haal de sleetsheid ervan af, krab de oude vernislagen af, door vragen te stellen bij het 'gemene gezegde': Is het wel zo? Kun je ook anders denken?
- Onder de oude vernis wordt een fris inzicht zichtbaar. Dat inzicht lag er al, maar toch is het nieuw. Noem enkele voorbeelden uit het dagelijks leven waarop dit inzicht kan worden toegepast, zodat duidelijk wordt wat het inhoudt en hoe je het kunt hanteren.
- Herhaal aan het eind hoe je gedachtegang is geweest en sluit af met een 'regel': kijk, zó dienen wij dus om te gaan met / te kijken naar

Je kunt eventueel gebruik maken van de klassieke opbouw van een betoog. Die vormt nog steeds een bruikbaar hulpmiddel voor het houden van een korte speech:

1. *Inleiding*. Hier gaat het erom contact te maken met het publiek, interesse te wekken, het gevoel aan te spreken. Begin met een scherpe vraag, een geestige anekdote, een vleiende opmerking richting publiek. Maak het publiek nieuwsgierig naar wat je te zeggen hebt.
2. *Uiteenzetting*: Vervolgens geef je een kort overzicht van relevante feiten, gebeurtenissen, omstandigheden of cijfers, die de basis vormen voor je centrale stelling.
3. *Stelling*: Hier formuleer je je standpunt of oordeel, je neemt stelling door te benoemen waar het volgens jou om draait in de kwestie.
4. *Argumentatie*: Daarna is het van belang de stelling te onderbouwen, de redenering achter je standpunt te verduidelijken, de redenen om de feiten op deze manier te interpreteren. Dit is ook de plek om vooruit te lopen op mogelijke kritiepunten en deze te weerleggen.
5. *Afsluiting*: Tot slot is het zinvol een samenvatting en een conclusie te geven, en nog eens opnieuw het gevoel aan te spreken of een appèl te doen op het publiek.

Tijd: twee tot drie uur. *Aantal deelnemers*: vier tot zeven. *Literatuur*: Plato, *Symposium*. J.P. Guépin, *De Beschaving*, Bert Bakker Amsterdam 1985.